

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

KESKI-SUOMEN SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUKSEN
TOIMINTAKERTOMUS 2008

KOSKEN VUOSI 2008

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Käyntiosoite

Matarankatu 4, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35 (MaT), 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koskeverkko.fi

Painopaikka

Tekevä, Jyväskylä 2009

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	STRATEGISIA POHDINTOJA	4
	2.1 Kosken ydintehtävä	4
	2.2 Osaamiskeskustuksen organisatorinen paikka	5
	2.3 Sosiaalijohdon näkemyksiä	7
	2.4 Sosiaalialan eettisen perustan pohdintaa	7
	2.5 Sosiaalihuollon erityispalveluiden organisointi -hanke	8
3	SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON YHTEISTYÖ	9
	3.1 Kaste-ohjelman käynnistyminen	9
4	VERKOSTO- JA KOULUTUSYHTEISTYÖ	11
	4.1 Koulutusyhteistyöryhmän toiminta	12
5	HALLINTO JA TALOUS	13
6	KEHITTÄJÄYHTEISÖN TOIMIVUUDEN YLLÄPITO	15
7	VIESTINTÄ JA SONETTE-YHTEISÖVERKKO	16
	7.1 Soskes-hanke	17
8	PALVELUTOIMINTA	19
	8.1 Sosiaaliasiamiestoiminta	19
	8.2 Kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä	19
	8.3 Sosiaalipäivystyksen koordinointi	20
9	SUBSTANSSIALUEIDEN TYÖSKENTELY	21
	9.1 Varhaiskasvatustyö	21
	9.1.1 Keski-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö -hanke	22
	9.2 Lastensuojelutyö	23
	9.2.1 Aikuisystävätoiminnan arviointi -hanke	23
	9.2.2 Lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi kunta- ja palvelumuutoksissa -hanke	24
	9.2.3 Valtakunnallinen lastensuojelun alkuarviointihanke	24
	9.2.4 Keski-Suomen lastensuojelun kehittämisyksikkö - hanke	26
	9.3 Aikuissosiaalityö	27
	9.3.1 Aikuissosiaalityön kehittämishanke	27

	9.3.2	Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen	29
9.4		Vammaistyö	30
	9.4.1	Vammaispalveluhanke	30
	9.4.2	Vammaistyön kehittämissyksikkö -hanke	33
9.5		Vanhustyö	35
	9.5.1	Vanhusasiavaltuutettu -hanke	35
9.6		Päihdetyö	36
	9.6.1	Päivän selvään päihdehuoltoon -hanke	36

1 JOHDANTO

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toimintavuotta 2008 sävyttivät rakenteellisten muutosten tuulet. Organisaatiouudistukset puhuttivat siellä missä kaksi tahi kolme sosiaalialan ammattilaista toisensa kohtasivat. Kosken toimesta reagoitiin moniin muutossuunnitelmiin ja lakiehdotuksiin ja oltiin valtakunnallisissa sekä maakunnan sisäisissä keskusteluissa mukana liittyen kunta- ja palvelurakenteen muutoksiin.

Kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras), käynnistyvä sosiaali- ja terveydenhuollon ohjelmakausi (Kaste), osaamiskeskusten omaakin asemaa koskevat valtionhallinnon muutossuunnitelmat sekä lukuisat vireillä olevat lakiuudistukset vaativat paljon strategista pohdintaa. Sosiaalialalla kaivattiin entistä enemmän yhdessä mietittyjä kannanottoja ja perusteltuja esityksiä. Yhteistyö terveydenhuollon suuntaan tiivistyi niin palvelutuotannon kuin kehittämisenkin areenoilla. Koske ylläpiti vahvasti kokonaisen kansalaisen, yhteisen asiakkaan, näkökulmasta lähtevää ajattelua.

Pitkäjänteinen kehittämistyö ja sitä turvaavat pysyvät kehittämisrakenteet näyttivät entistä tarpeellisimmilta. Tätä viestiä vietiin myös valtakunnallisiin keskusteluihin ja kehittämisen paikkaa hahmoteltiin uusien palvelurakenteiden yhteyteen. Osaamiskeskustoiminnan perusresurssit pysyivät alkuperäisessä mitassaan eikä sosiaalihanke kaudella hyvin alkaneen kehittämissuunnitelman turvaamiseksi vielä saatu valtakunnallista satsausta. Tästä syystä Keski-Suomessakin tapahtui notkahdus, kun lastensuojelun kehittämissuunnitelma –hanke päättyi syksyllä 2008 ja uusi Kaste-ohjelman mukainen lasten ja nuorten palveluihin keskittyvä hanke pystyi aloittamaan toimintansa vasta vuodenvaihteen jälkeen.

Osaamiskeskus sai valtionavustusta 145 000 euroa, mikä kattoi hieman reilut 20 % kokonaisrahoituksesta. Hankerahoitus kattoi n. 60 % ja palvelutuotannon tulot 20 % kokonaisrahoituksesta.

Osaamiskeskustyössä pyrittiin yhdistämään sosiaalialan sisällöllinen ja toiminta-aluekohtainen asiantuntemus kehittämistyön osaamiseen ja prosessi-asiantuntijuuteen. Tämän kokonaisuuden merkitystä kirkastettiin mm. Kosken väen sisäisessä koulutuspäivässä joulukuussa Riitta Seppänen-Järvelän johdolla.

Kertomusvuonna Kosken kehittämissuhteisössä työskenteli kaiken kaikkiaan nelisenkymmentä henkilöä. Näistä 26 kehittäjää toimivat tiiviimmin Kosken koordinoiman kehittämissuhteen piirissä. Koske toimi virallisena työnantajana näistä 8 työntekijälle. Työsuhteisössä oli toimitilat myös Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön 5 henkilöllä sekä Sininauhaliiton ja Syömishäiriöliiton kehittämistehtävissä työskentelevillä yksittäisillä työntekijöillä. Lisäksi Jyväskylän kaupungin lastensuojelun sijaishuoltoyksikkö muutti vuoden 2008 alusta Kosken kanssa samoihin tiloihin. Tämä lisäsi työsuhteen jäsenten lukumäärää seitsemällä hengellä ja tiivistä asiakastyön ja kehittämisen kanssakäymistä. Opiskelijoita Kosken toiminnoissa ja eri hankkeissa oli mukana vuoden aikana lähes kolmekymmentä. He suorittivat eripituisia käytännön opintojen jaksoja, projektiopintoja taikka opinnäytetöitä.

Jo edellisenä vuonna oli Kosken työsuhteisöstä rakentunut merkittävä maakunnallinen kehittämissuhteistö ja vuosi 2008 oli edelleen laajentumisen aikaa. Tässä kertomuksessa kuvataan vuotta sävyttäneitä strategisia pohdintoja sekä toimia, joilla vuoden 2008 toimintasuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin pyrittiin. Vuoden toiminnan voidaan todeta olleen kirjattujen tavoitteiden, linjausten ja arvojen mukaista.

Kasvavan yhteisön toimivana ja vuorovaikutuksellisenä pitäminen vaatii myös huoltoa. Yhteistyökumppaneiden ja verkostojen suuntaan ei myöskään ole sopinut jäädä laakereille lepäilemään. Kosken tunnustettu asema maakunnallisena neutraalina ja luotettavana toimijana tulee ansaita tuloksetkaalla työllä aina uudestaan ja uudestaan.

*MENESTYMISSÄ VAIKEINTA ON
MENESTYNEENÄ PYSYMINEN (Irving Berlin)*

2 STRATEGISIA POHDINTOJA

2.1 Kosken ydintehtävä

Kosken strategiapäivässä 8.2.2008 pohdittiin sosiaalihuollon ydinprosesseja ja toimintoja. Mielekkään ja vuorovaikutteisen elämän tukeminen sekä ta-pauskohtaisen sosiaalisen tuen tarpeen arviointi ja siihen liittyvä suunnittelu kiteytyivät sosiaalihuollon ydintä kuvaaviksi asioiksi.

Kosken tehtävinä korostettiin maakunnallisen keskustelufoorumin tarjoamista, sosiaalihuollon neutraalina kehittäjänä ja toteuttajana toimimista, osaamisen ja osaajien esiin nostamista ja rohkaisemista sekä aloitteellisena käytäntötutkimuksen synnyttäjänä toimimista. Kosken yhteistö on koor-

dinoiva kehittämissyhteisö, joka toimii aloitteen tekijänä, tiedon välittäjänä ja levittäjänä maakunnallisella ja valtakunnallisella tasolla tuoden julki keski-suomalaisia erityispiirteitä.

Tähän työhön tarvitaan jatkuvaa dialogia, osaamista ja oikeaa asennetta.

Kosken tärkeimmiksi tehtäviksi uusissa kunta- ja palvelurakenteissa määriteltiin:

- 1) Tiedon ja työvälineiden tuottaminen sekä ihmisten hyvinvointia edistävä kehittäminen
- 2) Verkostokoordinaatio, toimivan verkoston kokoaminen ja ylläpitäminen
- 3) Perustyön tukeminen ja asiakkaan äänen kuuleminen. (Perustyöllä tarkoitettiin tässä yhteydessä lähinnä sosiaalialalla tehtävää asiakastyötä ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvää työtä).

2.2 Osaamiskeskustyön organisatorinen paikka

Koskelta pyydettiin lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriön alaisten virastojen ja laitosten voimavarojen uudelleen suuntaamista koskevasta raportista. (STM selvityksiä 2007:66 Huttunen & Mäki-Lohiluoma). Raportissa otetaan kantaa myös sosiaalialan osaamiskeskusten asemaan ja ehdotetaan osaamiskeskuksia siirrettäväksi osaksi THL:n toimintoja tai yliopistoja tai ammattikorkeakouluja. Kosken kannaksi muotoutui kannatusyhdistyksen hallituksen käsittelyssä se, että tätä yhdistämissuunnitelmaa ei nähdä toivottavana. Lausunto annettiin tältä pohjalta. Tärkeänä nähtiin säilyttää osaamiskeskustyön vahva kosketuspinta käytännön toimijoihin, kuntiin ja palveluihin. Vahvan keskitetyn ohjauksen ideologia ei sovi aluelähtöiseen osaamiskeskustyöhön.

Myös Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissuunnitelmassa Kasteessa korostetaan pysyvien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiskeskusteiden syntymistä. Siinä todetaan, että ”Sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävät ja organisatorinen asema arvioidaan osana kunta- ja palvelurakenneuudistusta.”

Valtakunnallinen osaamiskeskusneuvottelukunta asetti kaksi jaostoa pohtimaan osaamiskeskusten tulevaisuutta. Risto Kortelainen Keski-Suomesta toimi jaoston puheenjohtajana, jonka tehtäväksi määriteltiin koota ja arvioida sosiaalialan osaamiskeskusten toimintamuotoja alueellisessa rakenteessa ja niiden yhteistä valtakunnallista roolia. Toisen jaoston tehtävänä on ollut osaamiskeskusten rooli Kaste-hankkeessa ja Paras-uudistuksessa.

Kosken hallituksessa työstettiin 27.2.2008 pysyvän kehittämisrakenteen turvaamista, osaamiskeskustyon yhteyttä ja yhteistyötä yliopiston ja ammattikorkeakoulun kanssa, valtionohjauksen vs. alueohjautuvuuden suhdetta, suhdetta Stakesiin ja KTL:ään, yhteistyötä terveydenhuollon kanssa sekä suhdetta laajan väestöpohjan kuntayhtymiin ja osaamiskeskusten toiminta-alueita. Kosken näkökulmasta sosiaalialan osaamiskeskusten maantieteellisen toiminta-alueen laajentamista ei kannateta. Yhteistyön tiivistämistä terveydenhuollon suuntaan pidetään tarpeellisena, koska sosiaalisen ongelmat eivät tule autetuiksi ainoastaan sosiaalihuollon keinoin. Vaarana nähtiin kuitenkin terveydenhuollolle alisteiseksi joutumista. Myös perusterveydenhuollon kehittämistarve puhutti useissa yhteyksissä.

Aluehallinnon uudistamishankkeen väliraportissa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 19/2008) esitetään, että sosiaalialan osaamiskeskusten integrointia maakunnan liittoihin selvitetään. Keski-Suomen ja Kosken näkökulmasta osaamiskeskuksella on nykyisellään hyvin toimivat yhteydet sekä Stakesin alueyksikköön että maakuntaliittoon.

Keski-Suomessa hyväksi havaitun joustavan ja aluelähtöisen toimintamallin edelleen kehittämistä kannatetaan ja byrokratian ja jäykkyyden lisääntymistä tulee varoa. Kosken toiminnassa on saatu synnytettyä luottamus kuntien ja muiden yhteistyökumppaneiden suuntaan ja Kosken ympärille on kehittynyt henkistä ja sosiaalista pääomaa. Muistettava on kuitenkin, että runsaalla yhteistyöllä on myös varjopuolensa, kun niukoin resurssein varustetut tahot osallistuvat kehittämistyöhön omien tehtäviensä ohella.

Kosken hallitus korosti myös vahvaa kumppanuusajattelua ja keskustelua kolmannen sektorin roolista ja merkityksestä vallalla olevan markkinalogiikan ja suuruuden ekonomian rinnalla. Kosken toiminnan perusrakenteessa ovat järjestöt vahvasti mukana.

Lausunto terveydenhuoltolakityöryhmän mietintöön pyydettiin myös sosiaalialan osaamiskeskuksilta. Asiaa käsiteltiin Kosken hallituksessa 9.9.2008 Lakiehdotuksessa käsitellään myös sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä. Kosken lausunnossa Sosiaali- ja terveysministeriölle 24.10.2008 otettiin kantaa sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain samanaikaisen uudistamisen välttämättömyyden puolesta. Lausunnossa mm. arvioitiin ehdotusta potilaan valinnanvapaudesta korostaen sen ulottamista myös sosiaalipalveluihin, jolloin voitaisiin taata aidosti asiakaslähtöiset palveluprosessit. Lausunnossa ehdotettiin valtakunnallisen kehitys- ja määrittelytyön toteuttamista sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluiden ja erityisosaamisen osalta joustavien yhteistyön mahdollistavien hallintomallien löytämiseksi. Kosken lausunnossa todetaan, että nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävät

voivat laajentua ja yhdistyä sosiaali- ja terveydenhuollon osaamiskeskuksiksi, mikä luonnollisesti tulisi vaatimaan selkeää resurssien lisäämistä.

2.3 Sosiaalijohdon näkemyksiä

Koske järjesti lokakuussa kaksipäiväisen Keski-Suomen sosiaalijohdon työkokouksen ja opintomatkan Helsinkiin. Monista ajankohtaisista teemoista mm. sosiaali- ja terveydenhuollon lakiuudistuksista kuultiin ja keskusteltiin kuntaliitossa, sosiaali- ja terveysministeriössä sekä pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksessa. Eräänä työkokouksen teemana oli vanhustenhuolto. Aiheesta kuultiin Helsingin kaupungin, Stakesin sekä Teknillisen korkeakoulun asiantuntijoita. Erityisesti viimeksi mainittu Soteratutkimusyksikön edustaja professori Erkki Vauramo herätti mielenkiintoisen keskustelun vanhustenhuollon palvelurakenteesta ja tulevaisuuden visioista. Sittemmin hänen kanssaan onkin aloitettu yhteistyötä Keski-Suomen suuntaan liittyen innovatiivisen palvelujärjestelmän kehittämiseksi ja laatusuositusten konkretisoimiseksi yhteen sovittaen rakentaminen ja sosiaaliset näkökulmat.

Paras-hankkeen velvoitteet ja hallinnollisten rakenteiden yhtenäistämisen tavoitteet keskusteluttivat sosiaalijohtoa useissa yhteyksissä. Sosiaalijohdon kannanotoissa (mm STM:ssä Sosiaali- ja terveyspalveluosaston osastopäällikkö Päivi Sillanaukeen kanssa 31.10.2008 käydyssä keskustelussa) tuotiin selkeästi esille huoli perustason luonnollisen yhdessä tekemisen hajoamisesta. Tämän katsottiin seuraavan toimintojen pilkkomisesta ja siirtämisestä nykyisistä peruskunnista laajempiin kokonaisuuksiin. Keski-Suomessa on pitkät perinteet maakunnalliselle yhteistyölle. Nyt puitelain määrittelemään 20 000 asukkaan rajaa kritisoitiin keinotekoiseksi.

2.4 Sosiaalialan eettisen perustan pohdintaa

Eettiset kysymykset olivat myös esillä Kosken toiminnassa kertomusvuonna. Yhteistyökumppaneiden esittämien aloitteiden ja sosiaaliasiamiehen työn kautta on herännyt tarve pohtia **maakunnallisen eettisen neuvottelukunnan** tarpeellisuutta. Asiasta keskusteltiin yhdessä Stakesin alueyksikön ja yliopiston sosiaalityön ja filosofian oppiaineen edustajien kesken. Valtakunnallisesta ja maakunnallisesta sosiaalialan eettisestä toimintakulttuurista päädyttiin tilaamaan selvitysluontoinen opinnäytetyö Jyväskylän ammattikorkeakoululta. Selvitys tukee suunnitteluryhmää eettisen neuvottelukunnan toiminnan jatkosuunnittelussa ja käynnistämisessä. Opinnäytetyön odotetaan valmistuvan keväällä 2009.

Sosiaalipolitiikan ja filosofian tutkijoiden kanssakäyminen sai uuden muodon kun 2005 yhteistyössä järjestetyn **Sosiaalialan normatiivinen perusta** –seminaarin pohjalta syntynyt samanniminen kirja julkistettiin 1.10. 2008. Tämän jälkeen ryhdyttiin työstämään seuraavaa kirjaa vuonna 2007 pidetyn Sosiaalisen ydin –foorumien pohjalta. Vuoden 2009 aikana ilmestyvän ”Sosiaalisen toiminnan ydintä etsimässä” –teoksen toimitustyöhön on osallistunut myös Kosken suunnittelija.

2.5 Sosiaalihuollon erityispalveluiden organisointi -hanke

Kunta- ja palvelurakennemuutostukseen liittyvä puitelaki (ns. Paras-laki) tuli voimaan helmikuussa 2007. Paras –hankkeen myötä kuntien ja kuntayhtymien tehtävänä on kuntien yhteistoiminta- ja palvelurakenteiden uudistaminen. Lain mukaan palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla yhteen laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluja ja lisäämällä yhteistoimintaa.

Keski-Suomessa on pitkään tehty maakunnallista yhteistyötä sosiaalihuollossa. Maakunnassa on toimivia erityispalvelumalleja, joissa tärkeää on lähipalvelulähtöisyys. Merkittävä osa yhteistyötä on ollut kuntien ja järjestöjen yhteisten organisaatioiden eli palvelusäätiöiden perustaminen.

Koskessa tutkittiin vuoden 2007 alussa sosiaalihuollon laajan väestöpohjan erityispalveluiden tuotannon organisoinnin tilaa Keski-Suomen liiton rahoittamassa selvityksessä. Esiselvityksen perusteella haettiin sosiaali- ja terveysministeriön avustusta Jyväskylän kaupungin hallinnoimaan hankkeeseen **Keski-Suomen yhteistoimintamalli: Sosiaalihuollon laajan väestöpohjan palveluiden tuotannon organisointi**. Hanke käynnistyi 7.5.2007 ja päättyi 31.12.2008. Projektipäällikkönä työskenteli Harri Halttunen. Hankkeen tavoitteena oli koota yhteen Keski-Suomen kuntien toimeenpanosuunnitelmat ja käynnistää niiden pohjalta keskisuomalaisen sosiaalihuollon laajan väestöpohjan tuotannon organisoitumallin rakentaminen sekä aloittaa mallin mukainen toiminta vuoden 2009 alusta lähtien.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen etenemisen myötä kumppanuusajattelu alkoi kunnissa väistyä ja tilaaja-tuottajamalli alkoi saada kunnissa enemmän jalansijaa. Hankkeen lähtökohdan muuttumisen vuoksi ohjausryhmä tarkensi tavoitetta joulukuussa 2007. Tarkistetun tavoitteen mukaisesti tavoitteeksi asetettiin säätiörakenteen kehittäminen. Hankkeen tuloksena laadittiin suunnitelma Työvalmennussäätiö Tekevän, Jyväskylän Seudun päihdepalvelusäätiön ja Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön yhdistymisestä.

Kattavan sosiaalihuollon erityispalveluiden yhteistoimintamallin toteutuminen on epätodennäköistä. Säätiöiden mahdollinen yhdistyminen kokoaa

osaltaan palveluja yhteen. Säätiömallin lisäksi kunnat tulevat jatkossakin tuottamaan osan erityispalveluista itse. Yhteistoiminta-aluemalli ja isäntäkuntamalli tulevat laajenemaan. Yksityisten yritysten osuus erityispalveluiden tuottamisessa tulee myös lisääntymään. Toivottavaa on, että erityispalvelutoimijoiden keskinäinen yhteistoiminta tulee kehittymään ja laajenemaan. Yhteisten tavoitteiden asettaminen ja toimijoiden keskinäinen työnjako tulee olemaan keskeinen yhteistoimintamallin aikaansaamiseksi

3 SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON YHTEISTYÖ

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiivistyvä yhteistyö on kertomusvuonna ollut nähtävillä useilla foorumeilla ja Kosken monissa toiminnoissa. Maakunnallisesti merkittävä keskustelufoorumi on ollut mm. Seututerveyskeskushanke, jossa kriittisinä kohtina nousivat esille mm. vanhustenhuollon asemaan sekä peruspalveluiden pilkkoutumiseen liittyvät pohdinnat.

Koske on ollut perustajajäsenenä Keski-Suomen kansanterveyden edistämiskeskus **Kantere ry:ssä** ja Kosken edustaja osallistui kertomusvuonna yhdistyksen hallituksen työskentelyyn. Koske on mukana myös **Terveyden edistämisen foorumissa**, joka kokoaa eri sektoreiden toimijoita terveyden edistämisen teeman ympärille ja yhteisiin keskusteluihin ja tiedonvaihtoon.

3.1 Kaste-ohjelman käynnistyminen

Kertomusvuonna käynnistyi nelivuotinen Kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen kehittämisohjelma, Kaste. Alkuvuodesta muodostettiin Keski-Suomeen maakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon koordinaatioryhmä. Ryhmä koottiin osittain jatkamaan terveys- ja sosiaalihankeiden johtoryhmien työtä, mutta sen tehtävät määriteltiin uuden yhteisen kehittämisohjelman koordinoitua laajemmiksi.

Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon koordinaatioryhmän tehtävät:

- Ohjata ja koordinoida Keski-Suomen maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistä.

- Koota osana Kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjelman toteuttamista Keski-Suomen alueellinen kehittämissuunnitelma ja tehdä ko. suunnitelman pohjalta esityksiä Itä-Suomen ja Keski-Suomen alueelliselle johtoryhmälle.
- Vastata Keski-suomen terveydenhuollon järjestämissuunnitelmaan esitettävien muutosten valmistelusta sekä seurata ja edistää ohjelman toteutumista.
- Osallistua maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa valtion osarahoitettaviksi esitettävien hankkeiden määrittelyyn, valmisteluun ja priorisointiin.
- Käynnistää hankkeita em. ohjelmien ja suunnitelmien toteuttamiseksi.
- Koordinoida esityksiä ja antaa lausuntoja esityksistä, joita tehdään eri rahoittajille.
- Toimia foorumina, jossa käsitellään muutkin hyvinvoinnin turvaamisen kannalta tärkeät ja ajankohtaiset asiat.

Koordinaatioryhmän puheenjohtajuus ja sihteerin tehtävät sovittiin hoidettavaksi vuoro vuosin Keski-Suomen Sairaanhoidopiirin ja Kosken työnä. Sairaanhoidopiirin johtaja Timo Kunttu toimi puheenjohtajana ja kehittämisspäällikkö Asko Rytönen sihteerinä ensimmäisenä toimintavuonna. Koordinaatioryhmä kokoontui vuoden 2008 aikana viisi kertaa. Lisäksi pienempiä työryhmiä kokoontui valmistelemaan Keski-Suomen näkökulmia Kaste- ohjelmaan ja sen eri hankekokonaisuuksia.

Itä- ja Keski-Suomen alueellisen johtoryhmän kokousaineistot sekä Kaste-hankkeen alueelliset materiaalit löytyvät Kuopion kaupungin internetsivuilta.

Kaste-ohjelman mukaisille hankkeille avautui mahdollisuus hakea valtionavustusta ensimmäisen kerran syksyllä 2008. Keski- ja Itä-Suomen alueelta haettaville kaikille kolmelle hankkeelle saatiin myönteinen rahoituspäätös:

- Lasten ja perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämishanke Itä- ja Keski-Suomessa 2008-2011 (Hallinnoija Jyväskylä)
- Vanhusten asumisen uudet ratkaisut ja asumisen varhainen tuki - osana Toimivat sosiaali- ja terveystalvet Itä- ja Keski-Suomessa -kokonaisuutta (Hallinnoija Joensuu).
- Kansansairauksien ehkäisy KYS-ERVA –alueella 2012 (Hallinnoija Kuopio)

Kosken rooli oli aktiivinen kahden ensimmäisen hankkeen suunnittelussa ja käynnistämässä. Joulukuun loppuun mennessä Keski- ja Itä-Suomen alueelta valmisteltiin neljä hankehakemusta. Päätökset näistä ministeriö tekee helmikuun lopussa 2009. Tämän kierroksen hankkeet olivat pääosin sairaanhoidopiiri-vetoisia. Kolme näistä keskittyi henkilöstön kehittämisen teemoihin. Kosken vammaistyön kehittäjät olivat aktiivisesti valmistelemassa neljättä hanketta:

- Valtakunnallinen hoitotyön kehittämishanke (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri)
- Perusterveydenhuoltoon rautaisia ammattilaisia – terveysalan uudistuva ja verkottuva osaaminen (Keski-Suomen sairaanhoitopiiri)
- Ura-asema/ hyvinvointialan osaavan henkilötön rekrytointi (Keski-Suomen sairaanhoitopiiri)
- Vammaispalvelujen parhaat palvelurakenteet ja prosessit hanke (Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä). Yhteistyössä: Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakunnat. Toteutuisi jatkona Keski-Suomessa ja Pohjanmaalla jo käynnissä olevalle vammaistyön kehittämissyksikölle. Kokonaisuuteen liittyvä Henkilökohtaisen avun keskus HAVU -hanke toteutuu Keski-Suomessa joka tapauksessa. Siihen osaan haettu myös Tekes-rahoitusta.

4 VERKOSTO- JA KOULUTUSYHTEISTYÖ

Kosken yhteistyö maakunnallisten yhteistyökumppaneiden suuntaan on ollut mutkatonta ja perustuu vuosien kokemukseen ja tuttuuteen. Sovittuja yhteistyötapaamisia oli vuoden aikana mm. Lääninhallituksen, Stakesin alueyksikön ja Gerocenterin toimijoiden kanssa. Kosken vuonna 2005 aloittamaa kuntakierrosta jatkettiin. Vuoden 2008 aikana tehtiin kuntakäynnit Karstulaan (15.4.) ja Viitasaarelle, Wiitaunioniin (3.10.).

Osaamiskeskusten välistä kanssakäymistä ja kokemusten vaihtoa on tapahtunut monissa toiminta-alueittaisissa valtakunnallisissa tapaamisissa, joihin Kosken työntekijät ja eri hankkeet ovat osallistuneet. Osaamiskeskustyön näkökulmasta vaihdettiin ajatuksia hedelmällisessä tapaamisessa, kun Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen väki kävi Koskessa vierailulla 11.4.08

Osaamiskeskusjohtajat kokoontuivat kerran kuussa. Kosken johtaja Marja Heikkilä on valtakunnallisesti vastuussa osaamiskeskusjohtajien työn koordinoimisesta vuosina 2008-2009. Hän on toiminut myös osaamiskeskusten edustajana osaamiskeskusneuvottelukunnassa.

Kosken vakituinen henkilöstö ja hankkeissa työskentelevät asiantuntijat ovat toimineet monien maakunnallisten ja valtakunnallisten kehittämissankkeiden ohjausryhmien jäseninä.

4.1 Koulutusyhteistyöryhmän toiminta

Kosken koulutusyhteistyöryhmä kokoontui vuoden 2008 aikana kolme kertaa. Puheenjohtajana toimi Marja-Liisa Kontio Jyväskylän sosiaali- ja terveysalan oppilaitokselta (myöhemmin Jyväskylän Ammattiopisto). Työryhmä seurasi käytännön harjoittelun kehittäminen lastensuojelussa hanketta (2006-2008) ja pohti sen tulosten ja tuotosten edelleen jatkamista.

Kosken koulutusyhteistyöryhmän toimeksiannosta Koskessa tehtiin kevään aikana selvitys työvoiman ja osaamistarpeiden ennakoinnista. Selvityksessä kerättiin tietoja Keski-Suomessa jo tehdyistä ja käynnissä olevista sosiaalihuollon työvoima-, osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointiin liittyvistä kartoituksista ja tutkimuksista. Selvitystä varten käytiin läpi myös Parashankkeen kuntavastausten aineistoa. Sosiaalityön opiskelija Sivi Talvensola kokosi selvityksen osana harjoittelujaksoaan. (Talvensola, Sivi (2008): Sosiaalihuollon työvoima-, osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointi Keski-Suomessa. Raportti löytyy Kosken kotisivuilta kohdasta ”muita selvityksiä jaraportteja”)

<http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?nodeid=31951&culture=fi-FI&contentlan=1>

Työryhmässä todettiin tarvittavan edelleen selkeämpää koottua tietoa tulevaisuuden tarpeista ja ennusteista perusteluina esim. koulutusohjelmien välisissä aloituspaikkajaoissa.

Vuoden 2008 aikana jo pitkään esillä ollut idea opetuslinikasta rakentui hankesuunnitelman muotoon. Jyväskylän yliopiston sosiaalityön oppiaineen, Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen, Jyväskylän kaupungin sekä Kosken yhteistyönä hahmoteltiin opetusklinikkatoimintaa vahvistamaan sosiaalialan käytännön opetusta sekä tutkimustyön käytäntöyhteyttä. Tarkoituksena on monialaista ja moniammatillista orientaatiota tukevan oppimisympäristön luominen sosiaalityön, palveluohjauksen ja perheytyön välille sekä käytäntösuuntautuneen tutkimus- ja kehittämistyön vahvistaminen. Esiselvitysvaiheen rahoitusta hankkeelle haettiin Keski-Suomen Liitolta.

Myös koulutusorganisaatioissa elettiin organisaatiomuutosten aikaa. Ammattikorkeakoulussa ja toiseen asteen oppilaitoksissa opetusta ja hallintoa integroitiin laajempiin kokonaisuuksiin. Nämä muutokset ovat vahvistaneet sosiaalialan omaleimaisuuden ja ydinosaamisen kirkastamisen tarvetta. Uhkaksi on koettu sosiaalialan epämääräisemmäksi muuttuva määrittely yleisen hyvinvoinnin edistämisen alla. Kosken työryhmä on tarjonnut tarpeellisen sosiaalialan eri koulutusasteita yhdistävän aidosti maakunnallisen foorumin.

Kaste-ohjelman etenemistä ja suunnittelutyötä seurattiin myös koulutusyhdistysryhmässä. Henkilöstön riittävyyden varmistaminen ja osaamisen vahvistaminen –kokonaisuuden teemojen alle nähtiin tärkeänä synnyttää hankkeita, joilla vahvistettaisiin johtamista, tuettaisiin työhyvinvointia ja alan vetovoimaisuutta.

5 HALLINTO JA TALOUS

Koskea hallinnoi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kannatusyhdistys ry. Yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi vuoden aikana kahdella jäsenellä. Joulukuussa 2008 jäseniä oli yhteensä 49, joista 24 kuntaa, 19 järjestöä ja 6 oppilaitosta.

Yhdistyksen hallitus kokoontui vuoden 2008 aikana 7 kertaa. Yhdistyksen vuosikokous pidettiin 19.3.2008.

Vuosikokouksessa 2007 kaksivuotiskaudelle valittu hallitus jatkoi yhtä muutosta lukuun ottamatta samalla kokoonpanolla. Yhdistyksen hallituksen kokoonpano vuonna 2008:

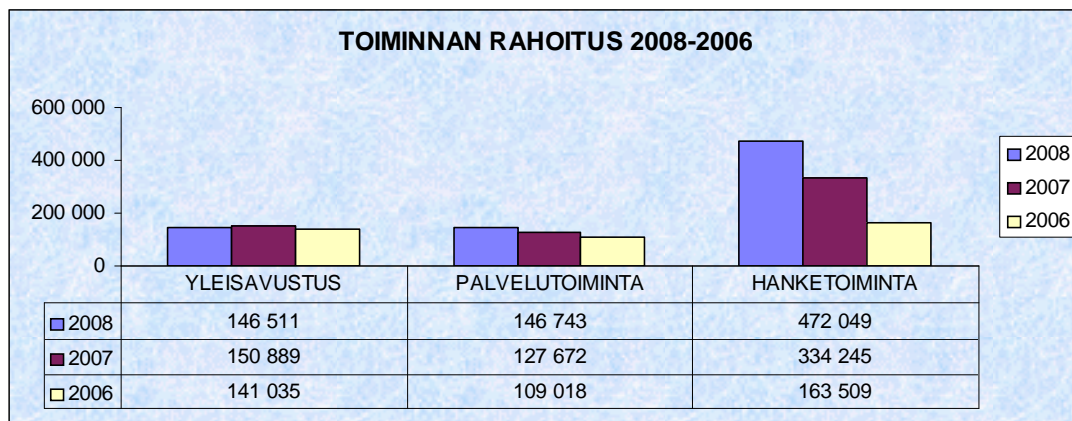
1. Risto Kortelainen, Jyväskylän maalaiskunta, varajäsen Maija-Riitta Markkanen Hankasalmen kunta
2. Sakari Möttönen Jyväskylän kaupunki, varajäsen Arja Aroheinä
3. Juha Torkkeli, Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys, varajäsen Satu Hämäläinen
4. Aarne Kiviniemi, Sininauhaliitto, varajäsen Eija Kilgast
5. Ulla Kumpula, Talentia Keski-Suomi ry, varajäsen Ritva Jokinen
6. Mikko Mäntysaari, Jyväskylän yliopisto, varajäsen Jorma Hänninen
7. Aarno Lehmusto, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, varajäsen Helena Koskimies
8. Riitta Vanhanen, Keuruun kaupunki, varajäsen Raija Kolehmainen Äänekosken kaupunki
9. Olli Ingervo, Keski-Suomen kehitysvammaisten tuki ry, varajäsen Kari Lahti Vaajakosken Suvanto ry
10. Mirja-Lavonen Niinistö, Mannerheimin lastensuojeluliiton Keski-Suomen piiri, varajäsen Raili Bäck-Kiianmaa, Pesäpuu ry
11. Eija Luomaa, Pohjois-Päijänteen omaishoitajat ry (yhdistyksen uusi nimi: Jyvässeudun Omaishoitajat ry), varajäsen Marja-Leena Kupila Jyväskylän seudun mielenterveysseura

Hallituksen puheenjohtajana on toiminut Risto Kortelainen, varapuheenjohtajana Mikko Mäntysaari. Kokouksissa on esittelijänä toiminut osaamiskeskuksen johtaja Marja Heikkilä ja sihteerinä suunnittelija Raili Haaki.

Kosken taloushallinto ostettiin työvalmennussäätiö Tekevältä. Kosken perustyötä tukemaan ryhdyttiin syksystä 2008 lähtien ostamaan 1/3 toimistotyöntekijän työpanoksesta Tekevältä.

Keski-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskuksen taloudessa jatkui voimakas kasvu, mitä toimintatuotoilla mitaten kertyi edellisestä tilikaudesta 36 %. Erityisesti kasvua loi hanketoiminta, minkä tuotot liki puolitoistakertaistui-
vat. Käynnistyneen sosiaalipäivystystoiminnan myötä myös kuntien palvelu-
toiminnan tuotot kasvoivat yli 40 %. Kaikkienensa tuottoja kertyi 650 050 euroa, mikä oli 8 % budjetoitua tavoitetta suurempi. Varsinaisten toiminta-
tuottojen lisäksi STM:n perusrahoitusta tuloutettiin 146 511 euroa.

STM – yleisavustuksen lisäksi toiminnan rahoitus koostui kirjanpidollisesti 28 eri seurantakohteen tuotoista. Kohteet jakaantuivat omaan palvelu- ja muuhun hanketoimintaan sekä ulkopuolisilta toimijoilta laskutetuista palveluista (ns. läpikulkuerät). Oman toiminnan tuottojakauma oli seuraava:

Toiminnan luonteen mukaisesti henkilöstömenot muodostivat suurimman kulukokonaisuuden (62 %). Palkkoja ja sosiaalimaksuja kertyi reilut 497 000 euroa, missä kasvua edellisvuoteen vajaan 20 %. Palkkatilastoinnin mukaan kokonaistyöaika-
päiviä oli yhteensä 2 604 (edellisvuonna 2 841), mikä tarkoittaa hieman n. 10,3 henkilötyövuotta. Toimitilavuokria maksettiin 68 555 euroa. Ulkopuolisten toimijoiden tilatarpeen kasvun myötä vuokramenot kasvoivat 31 % edellisvuodesta. Muita toimintamenoja kertyi 228 000 euroa (+ 47 %).

Kokonaisuudessaan tilivuoden tulo- ja menotalous hoitui varsin tasapainoisesti. Poistot ja satunnaiserät huomioiden tuotot riittivät kattamaan kokonaiskulut siten, että tilikauden ylijäämää kertyi lähes tavoitteen mukaisesti 546,46 euroa.

Yhdistyksen maksuvalmius pysytteli tilikauden aikana jotakuinkin 30 päivän limiitin rajoissa. Tilikauden päättyessä likvidit varat ja saamiset olivat yhteensä 139 000 euroa, mikä oli 1,1-kertainen velkoihin nähden. Varojen ja velkojen suhdetta voi tältä osin pitää hyvänä. Tilikaudella ei toteutettu pitkäaikaisia investointeja. Taseen loppusumma päättyi 143 230 euroon.

6 KEHITTÄJÄYHTEISÖN TOIMIVUUDEN YLLÄPITO

Kosken työyhteisön jäsenille järjestettiin kaksi omaa täydennyskoulutuspäivää syksyllä 2008. Palvelurakenneuudistusta ja muutoksen johtamista pohdittiin rakenteilla olevan pohjoisen Keski-Suomen kuntien perusturvaliikelaitoksen johtajan Mikael Palolan johdolla. Riitta Seppänen-Järvelä Stakesista veti toisen päivän koulutuksen kehittämisen johtamisesta.

Työkyvyn ylläpitämiseksi järjestettiin kehityskeskustelut, työnohjausta sekä liikuntailtapäivä ja pikkujoulu. Kosken henkilöstöä osallistui Vaasassa 20-21.8 järjestettäville osaamiskeskuspäiville.

Toimintaohjelma henkisen väkivallan, työssä kiusaamisen ja syrjinnän estämiseksi hyväksyttiin hallituksessa 22.1.2008.

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen työsuojelun toimintaohjelma hyväksyttiin 9.9.2008. Toimintaohjelma on laadittu työturvallisuuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla. Sen liitteenä on työmarkkinajärjestöjen laatima suositus päihdeongelmien ennaltaehkäisystä, päihdeasioiden käsittelystä ja hoitoonohjauksesta.

Samalla hyväksyttiin myös Kosken turvallisuussuunnitelma, joka perustuu pelastuslakiin. Sen tarkoituksena ennaltaehkäistä vaaratilanteita, mutta myös varmistaa oikea toiminta vaaratilanteiden sattuessa.

Kosken yhteisössä pyrittiin ottamaan käyttöön kehittämistyötä tukevia tietokoneohjelmia. Vuoden aikana Kosken käyttöön hankittiin ProcessGuide-ohjelmisto, tilastollisen aineiston käsittelyohjelma SPSS sekä Webropol-lisenssi kyselyiden toteuttamisen työkaluksi.

7 VIESTINTÄ JA SONETTE-YHTEISÖVERKKO

Avoimuus, luotettavuus ja tasa-arvo määrittivät Kosken tiedonvälitystehtävää niin eri toimintojen ja substanssialueiden välillä kuin suhteessa yhteistyökumppaneihin ja julkisuuteenkin.

Kahdessa kerroksessa sijaitsevan ja maakunnallisesti sekä osin valtakunnallisestikin työskentelevän koko nelikymmenpäisen työyhteisön yhteisiä keskustelutuokioita on ollut yhä haasteellisempaa saada kokoon. Kuukausittain pidettyihin työyhteisöpalavereihin eivät ole aina kaikki ehtineet. Sähköpostitse jaettiin edelleenkin kaikille työyhteisöön kuuluville paljon yhteistä informaatiota sekä valtakunnallista postia. esim. osaamiskeskusneuvottelukunnan kokousmateriaalit.

Perehdytyskansio päivitettiin, mutta yhteistä materiaalia ja talon sisäistä tietoa ryhdyttiin enenevässä määrin tallettamaan sähköiseen muotoon. Työyhteisön sisäisen tiedonkulun välineeksi otettiin käyttöön sähköinen alusta Sonette-yhteisöverkossa. Tälle työpöydälle pääsevät vain Kosken työyhteisön jäsenet. Sinne ryhdyttiin kokoamaan arkistoa yhteisistä asiakirjoista ja työkaluista.

Kosken kotisivujen pitkään vireillä ollut uudistustyö saatiin päätökseen kertomusvuonna ja keväällä avattiin osoitteessa www.koskeverkko.fi uusitut kotisivut. Samalla sivujen päivitysvastuu jäi kokonaan koskelaisten itsensä tehtäväksi. Sivut ovat samassa järjestelmässä Sonette-yhteisöverkon kanssa ja koulutusta ja apua päivitystyöhön saatiin SosKes –hankkeen työntekijöiltä. Osa sisällöstä on yhteistä yhteisöverkon sisällön kanssa. Kosken sivuille on pääsy ilman kirjautumista kenellä tahansa

Kosken ja kaikkien hankkeiden yhteisenä työsarkana oli tukea Sonette-yhteisöverkon tunnettuutta ja käyttöönottoa maakunnassa sekä tuottaa yhteisöverkkoon ajankohtaista sisältöä ammattilaisten hyödynnettäväksi.

Eri hankkeiden välistä kanssakäymistä ja yhteistä tekemistä pyrittiin tietoisesti edistämään. Tämä tapahtui ylläpitämällä positiivista kanssakäymisen henkeä arjen toiminnassa sekä sopimalla myös yhteisiä palaveriaikoja mm. kehittämissyksikköteeman ympärille. Kosken aika ajoin kokoontunut strategiaryhmä yhdistettiin kaikille avoimeen opintopiiriin, joka kokoontui kaksi kertaa ajankohtaisten teemojen ympärille.

Keväällä 2008 tehtiin Kosken väen osaamiskartoitus, jolla pyrittiin niinikään helpottamaan toistemme hyödyntämistä ja synergiaedun saamista yhteisessä työyhteisössä.

Vuoden 2008 julkaisutoiminta

1. Talvensola, Sivi & Närhi, Kati & Karjalainen, Juhani & Valppu-Vanhainen, Anne: Aikuissosiaalityön arki. Aikuissosiaalityön alan ammattilaisten työ ja tehtävät Keski-Suomen maakunnassa. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, raportteja 14/2008, 96 sivua
2. Toikka, Sirpaleena: Lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi kunta- ja palvelumuutoksissa, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, raportteja 13/2008, 128 sivua
3. Närhi, Kati & Karjalainen, Juhani & Valppu-Vanhainen, Anne: Aikuissosiaalityötä paikantamassa. Alkukartoitus aikuissosiaalityön kehittämishankkeeseen osallistuvien kuntien aikuissosiaalityön resursseista, rakenteista ja epäkohdista Keski-Suomen maakunnassa, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, raportteja 12/2008 79 sivua
4. Tyynelä, Sinikka: Senioriasumisen mahdollisuuksia, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen raportteja 11/2008 29 sivua
5. Kari, Anu & Rajalin, Minna: Välittävät sukupolvet-hanke 2005-2007 Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen raportteja 10/2008 119 sivua

7.1 Soskes-hanke

SosKes – Kunnallisten sosiaalipalvelujen tietohallinnon kehittäminen Keski-Suomessa -hanke käynnistyi elokuussa 2005, jolloin aloitettiin sähköisen yhteisöverkon rakentaminen Keski-Suomen sosiaalialan ammattilaisille. SosKesille myönnettiin jatkorahoitus ajalle 1.6.2007–31.10.2009. Hankkeessa työskenteli vuoden 2008 aikana projektipäällikkö ja kaksi kokoaikaista sekä yksi osa-aikainen suunnittelija. SosKes-yhteisöverkon nimi muuttui 10.10.2008 alkaen Sonetteksi. Vuosille 2007–2009 hankkeelle on määritelty seuraavat viisi tavoitetta.

- **Sonetten laajennus ja täydennys**

Sonetteen lisättiin vuonna 2008 muun muassa seuraavat kokonaisuudet: sosiaaliasiamiestoiminta, sosiaalipäivystys, vapaaehtois- ja vertaistoiminta,

sosiaalihuollon lainsäädäntö, hallinto ja kehittäminen, isyys ja lapsen sopimuspalvelut, sosiaalihuollon subjektiiviset oikeudet, tapahtumakalenteri, tietosuoja, apuvälinepankki sekä ohjeet, oppaat, lomakkeet ja esitteet -osio.

Sonetten Työpöytä-alueelle tehtiin sähköisiä toimintaympäristöjä erilaisille työryhmille kuten Kosken henkilökunnalle ja Sonette-yhdyshenkilöille.

Lisäksi Koskelle tehtiin uudet internet-sivut osoitteeseen www.koskeverkko.fi.

- **Käytännön työtä tukevien sähköisten palveluiden käyttöönotto**

Sonetteen lisättiin uusia palveluja kuten apuvälinepankki ja sosiaalipäivystyksen organisointiin liittyviä ratkaisuja. eKollega-keskustelualustalla aloitti toimintansa seuraavat suljetut keskustelualueet: koulukuraattorit, lastensuojeluyksiköiden johtajat, päivähoidon esimiehet, vammaispalveluiden palveluohjaajat ja vammaispalveluiden asiantuntijaryhmä. Avoimille keskustelualueille – päivähoito ja toiveet Sonettesta – voi osallistua kuka tahansa Sonette-käyttäjä.

- **Yhteistyö ja verkostoituminen**

Hanke jatkoi yhteistyötä valtakunnallisen ja alueellisten tietoteknologiahankkeiden, Kosken koordinoimien hankkeiden, Sonetteen sisältöä tuottavien yhteistyötahojen sekä Keski-Suomen terveydenhuollon ammattilaisten Internetso-yhteisöverkon kanssa.

- **Sonette-tutuksi**

Vuoden 2008 aikana Sonettea esiteltiin yhteistyökumppaneille erilaisissa alan tilaisuuksissa kuten seminaareissa ja kuntakäynneillä. Uusi kirjautumisosoite tehtiin tutuksi markkinointimateriaalin (kynät, muistilaput, muistitikut, esitteitä, avainnauhat), SosKes-sanomien ja joukkopostien avulla.

Lisäksi hanke jatkokoulutti Sonette-yhdyshenkilöitä ja Koskessa työskentelevää henkilöstöä Sonetten ylläpitoon. Vuoden loppuun mennessä Sonette-käyttäjätunnuksia oli jaettu noin 1000.

- **Jatkosuunnitelma 2010+**

Sonetten hallinnointia ja ylläpitoa hankkeen jälkeen suunniteltiin yhdessä Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen Sairaanhoidopiirin ja Kosken kanssa. Suunnittelu jatkuu vuoden 2009 aikana.

8 PALVELUTOIMINTA

8.1 Sosiaaliasiamiestoiminta

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista tuli voimaan vuonna 2001. Laki painottaa sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksia, osallisuutta ja palvelun suunnitelmallisuutta sekä määrittää mm. moniammatillista yhteistyötä, salassapitoa ja tiedonsaantia. Asiakaslaki toi mukanaan sosiaalihuollon kehittämisen- ja laadunvarmistusmenetelmiksi sosiaaliasiamies- ja muistutusjärjestelmät.

Koske on tuottanut sosiaaliasiamiehen palvelua vuodesta 2004. Aluksi mukana oli 12 ja välillä jopa 17 kuntaa, mutta kuntien yhdistymisen johdosta määrä on kääntynyt laskuun. Vuonna 2008 Kosken sosiaaliasiamieskuntia oli 16: Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Jämsänkoski, Kinnula, Korpilahti, Kuhmoinen, Laukaa, Luhanka, Muurame, Petäjävesi, Pihlajavesi, Toivakka, Uurainen ja Viitasaari. Kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä Hannele Metsäranta vastasi Jyväskylän maalaiskunnan ja Eija Hiekka muiden sopimuskuntien sosiaaliasiamiestyöstä. Samaa alueellista työnjakoa päädyttiin jatkamaan myös uuden Jyväskylän aikana.

Sosiaaliasiamiehet tekivät eniten asiakastyötä, mutta noin viidesosa työajasta käytettiin tiedotukseen, koulutukseen ja kehittämistehtäviin. Suurin osa sosiaaliasiamiehen työstä oli asiakkaiden yhteydenottoihin vastaamista, tavallisimmin puhelimitse tapahtuvaa sosiaalihuollon palveluja koskevaa selvittelyä, tiedotusta ja neuvontaa. Tarvittaessa järjestettiin henkilökohtainen tapaaminen.

Sosiaaliasiamiehen vuosiselvitys valmistui 25.4.2008 ja sitä käsiteltiin kunnanhallituksissa ja sosiaalilautakunnissa. Selvitys on luettavissa Kosken kotisivuilla <http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?nodeid=32097&culture=fi-FI&contentlan=1>. Palvelupalautetta, palvelujen tilaa ja kehittämistarpeita arvioitiin myös kuntakäynneillä ja palautetta hyödynnettiin koulutusten ja kehittämishankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Sosiaaliasiamies kertoi asiakkaan oikeuksista ja asiamiestyöstä mm. järjestöjen tilaisuuksissa ja sosiaalihuollon ammattilaisia kouluttavissa oppilaitoksissa. Sosiaaliasiamiehet osallistuivat myös Keski-Suomen sosiaalialan eettisen neuvottelukunnan suunnitteluun.

8.2 Kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä

Vuoden 2008 aikana kiertävän lastensuojelun erityissosiaalityöntekijän palvelua ovat käyttäneet Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi,

Luhanka, Multia, Petäjävesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Toivakka, Uurainen ja Äänekoski. Joitakin yksittäisiä puhelinyhteydenottoja on tullut myös muista kunnista.

Kiertävän lastensuojelun erityissosiaalityöntekijän on työssään keskittynyt vuoden 2008 alussa voimaan tulleen, uuden lastensuojelulain käytäntöön soveltamiseen. Uutena toimena on tullut mm. lastensuojelutarpeen selvittäminen, johon Hannele Metsäranta on pyydetty työpariksi monesta kunnasta. Kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä sai valmiuksia myös kouluttaa työntekijöitä lastensuojelutarpeen selvittämiseen osallistuttuaan valtakunnallisen alkuarviointihankkeen kouluttajakoulutukseen. Yhdessä kouluttajaparinsa, Viitasaaren perhetyöntekijä Aune Palorannan kanssa Hannele Metsäranta toteutti kaksi koulutusprosessia, toisen Keski-Suomessa (Wiitaunioni + Kinnula) ja toisen Keski-Pohjanmaalla. Lastensuojelulaista on järjestetty maakunnassa paljon koulutusta ja kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä on ollut yhteistyössä Lastensuojelun- ja Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikköjen kanssa toteuttamassa näitä koulutuksia. Hannele Metsäranta on kouluttanut lastensuojelulaista myös kuntien päivähoidon ja koulun työntekijöitä sekä toiminnallisten menetelmien käytöstä Turun ympäristökuntien sosiaalityöntekijöitä yhteistyössä Varsinais-suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen VASSO:n kanssa.

Yhteistyötä Kehyksen (lastensuojelun kehittämissyksikkö) kanssa on tehty myös muuten; Hannele Metsäranta on osallistunut säännöllisesti mm. Kehys –tiimien kokoontumisiin, jossa ovat olleet mukana kaikki Koskessa lastensuojelun alueella toimineet työntekijät.

Punaista lankaa lastensuojeluun –kouluttajakoulutuksen ohella Hannele Metsäranta on osallistunut Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen järjestämään 2-vuotiseen työnohjaajakoulutukseen, joka alkoi syksyllä 2007 ja päättyy keväällä 2009. Tämän koulutuksen harjoitustyönä on toteutunut mm. pienten kuntien sosiaalijohtajien työnohjaus kevät- ja syyskaudella 2008.

Hannele Metsäranta on toiminut vuoden 2008 aikana edelleen Jyväskylän maalaiskunnan sosiaaliasiamiehenä ja sijaistanut myös osittain sosiaaliasiamies Eija Hiekkaa hänen lomiansa aikana.

8.3 Sosiaalipäivystyksen koordinointi

Sosiaalipäivystyksen järjestämisvelvollisuus on Sosiaalihuoltolain 13 §:n mukaan kunnalla. Sosiaalipalvelujen järjestämistä kiireellisten tapausten osalta täsmennettiin valtakunnallisesti sosiaalihuoltolain muutoksella

(710/1982, muutettu 125/2006), joka tuli voimaan 1.3.2006 alkaen. Sosiaalihuoltolain muutoksen 40a§:n mukaan kiireellisissä tapauksissa sosiaalipalvelujen tarve on arvioitava viipymättä. Myös Lastensuojelulain (417/2007) 11§:n mukaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on kunnan järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan.

Keski-Suomessa sosiaalipalveluja kiireellisissä tilanteissa järjestettiin maakunnan kuntien sosiaalipäivystysten yhteisellä toiminnalla. Sosiaalipäivystykset pohjautuivat vuonna 2008 vuoden 2007 mukaiseen pääasiassa ns. korkean kynnyksen sosiaalipäivystysjärjestelmään, jossa eri viranomaistahot arvioivat kuntalaisten yhteydenotoista kiireellisen sosiaalityön tarpeen ja ottivat tarvittaessa yhteyttä seudullisiin sosiaalipäivystyksiin. Seudullisina sosiaalipäivystyksiinä maakunnan alueella toimi neljä etupäivystysrengasta: Kriisikeskus Mobilen palvelukunnat, Saarijärven seutu, Viitaseutu sekä Jämsän seutu. Jokaisessa renkaassa toimi lisäksi oma takapäivystysjärjestelmänsä.

Sosiaalipäivystyksen koordinoituvastuu siirtyi 1.1.2008 alkaen Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen. Keski-Suomen kunnat vastasivat yhteisvastuullisesti sosiaalipäivystyksen koordinoinnista aiheutuvista kustannuksista vuonna 2008. Koordinoitiin kuului maakuntaan rakennettujen päivystysjärjestelmien koordinointi, sosiaalipäivystystä koskevien tietojen keruu, tilastointi ja raportointi, tiedontuotanto sosiaalihuollon kehittämiseksi, koulutuksen ja työnohjauksen järjestäminen, sosiaalipäivystyskalenterin ylläpito sekä sosiaalipäivystykseen liittyvän materiaalin ja lomakkeiston ylläpito ja päivitys, tiedottaminen ja sosiaalipäivystykseen liittyvä yhteistyö mm. kuntien ja päivystäjien kesken, yhteistyökumppanien suuntaan, julkisuuteen sekä hankeyhteistyö, valtakunnallinen yhteistyö, sosiaalipäivystyksen ja järjestelmän kehittäminen sekä päivystysvuorojen suunnittelu (Mobile-kuntien osalta). Koordinoijana toimi Tuija Hauvala.

Maakunnallisen sosiaalipäivystyksen koordinointia ohjasi sekä sosiaalipäivystyksen maakunnalliseen kehittämiseen ja linjaamiseen osallistui ohjausryhmä, jossa oli edustajia Keski-Suomen kunnista, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta, Kriisikeskus Mobilesta ja Häätäkeskuksesta. Ohjausryhmä kokoontui yhteensä 3 kertaa.

9 SUBSTANSSIALUEIDEN TYÖSKENTELY

9.1 Varhaiskasvatustyö

Kosken varhaiskasvatukseen liittyvä toiminta on vuonna 2008 koordinoitu pääasiassa Keski-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VARKEN

kautta. VARKE on yhteistyössä Keski-Suomen varhaiskasvatustoimijoiden kanssa järjestänyt maakunnalliset työkokoukset liittyen perhepäivähoitoon ja erityispäivähoitoon. Osa VARKEssa tehtävästä varhaiskasvatuksen ajankohtaisten ja valtakunnallisten kuulumisten sekä koulutusmahdollisuuksien tiedottamisesta on tehty maakunnallisesti ja joitakin VARKE:n järjestämiä koulutuksia on tarjottu varhaiskasvatustoimijoille koko maakuntaan.

Vuoden 2008 aikana on valmisteltu ja tehty sopimukset kuuden pohjoisen Keski-Suomen kunnan (Saarijärvi, Karstula, Kyyjärvi, Kivijärvi, Kannonkoski, Kinnula) yhteisen konsultoivan erityislastentarhanopettajan (Kelto) palkkaamiseksi. Tehtävään valittu kelto Tuulikki Koljonen aloittaa työskentelynsä vuoden 2009 alusta. Toimintaa hallinnoi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ja varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VARKE antaa keltolle kollegiaalista tukea.

Kosken varhaiskasvatuksen valtakunnallinen yhteydenpito on tapahtunut lähinnä VARKE:n ja osaamiskeskusten muiden varhaiskasvatustoimijoiden verkostossa (Voskeverkosto). Säännöllistä yhteistyötä on tehty myös muiden varhaiskasvatuksen kehittämissyksikköjen sekä Stakesin kanssa.

9.1.1 Keski-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö -hanke

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VARKE:n toiminta-ajatuksena on kehittää verkostomaisessa rakenteessa keskisuomalaisten kuntien ja varhaiskasvatusalan yhteistyökumppaneiden kanssa varhaiskasvatuksen ja päivähoidon laatua lasten ja perheiden palvelujen parantamiseksi. Hankehakemuksen ja -suunnitelman mukaista tavoitteen asettelua on säännöllisesti tarkennettu ja toimintaa suunniteltu yhteisissä kohtaamisissa ja asiantuntijaryhmissä.

VARKE:n toiminnassa keskeistä on ollut tukea kuntien päivähoitotoimijoita varhaiskasvatuspalveluiden laadunhallinnan kehittämisessä ja henkilöstön osaamisen johtamisessa. Verkostoja on luotu ja koordinoitu toimijoiden kesken sekä hyviä käytäntöjä jaettu esimerkiksi esimiesten vertaisryhmissä, pedagogisissa iltapäivissä, työpajoissa, oppimisryhmissä ja koulutuksissa. Vuonna 2008 VARKEssa aloitettiin moduulikoulutukset, joissa osallistujat sitoutuvat useamman koulutuskerran kokonaisuuteen ja toteuttavat tilaisuuksien välillä omissa työyhteisöissään välitehtäviä, joissa ohjasivat muuta henkilöstöä koulutuksen teemaan. Ensimmäisten moduulien teemoja olivat Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen sekä Moniammatillinen yhteistyö. VARKE:n järjestämään kasvatuskumppanuuskouluttajakoulutukseen osallis-

tui neljätoista henkilöä, jotka tulevat jatkossa kouluttamaan VARKEkuntien henkilöstöä työpareina. Muita osaamisen kehittämisen teemoja vuonna 2008 olivat muun muassa kehittämisen rakenteet, monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa, päivähoidon aloittaminen, erityisen tuen antaminen ja varhainen vuorovaikutus.

VARKEN henkilöstössä on vuonna 2008 työskennellyt eripituisissa jaksossa yhteensä 11 henkilöä: kehittämissyksikön johtaja Merja Adenius-Jokivuori ja kehittämisspäälikkö Paula Korkalainen koko vuoden, elto Taru Kivijärvi pienryhmätoiminnan konsulttijana (1.1.-30.6.), päivähoidon johtaja Päivi Salonen Multialta (25.8.-31.12.) ja lto Sirpaleena Toikka Jyväskylän maalaiskunnasta (1.9.-31.12.) kehittäjämentoreina varhaiskasvatussuunnitelmatyön ja perhepäivähoidon konsultaatiossa sekä KM lto Mia Parviainen asiantuntijaharjoittelijana (16.1.-30.6.). Varhaiskasvatuksen maisteriopintoihin liittyvän asiantuntijuutta syventävän kahden kuukauden harjoittelun VARKEssa suorittivat kevään aikana lto Riina Tikkanen ja lto Jutta Fräki, syksyllä lto Anne-Mari Anttonen ja lto Jenni Ukkonen. Vastaavan harjoittelun loppuvuodesta aloitti myös lto Marja-Sirkku Tyrväinen. Osa harjoittelijoista teki työskentelynsä aikana erilaisia selvityksiä VARKElle ja kunnille, osa suoritti harjoittelun yhteydessä pedagogisia opintojaan ohjaamalla keskustelupirejä päivähoidon toimintayksiköissä.

9.2 Lastensuojelutyö

9.2.1 Aikuisystävätoiminnan arviointi -hanke

Aikuisystävätoiminta on ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön vapaaehtois-toimintaa, jota vuodesta 2008 alkaen ovat toteuttaneet yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Keski-Suomen piiri sekä Pelastakaa Lapset ry:n Keski-Suomen aluetoimisto. Toimintamalli on kehitetty kahden Keski-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskuksen hallinnoiman hankkeen, Sukupolvet verkoksi (2002-2004) ja Välittävät Sukupolvet (2005-2007), aikana. Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana aloitettiin elokuussa 2008 arviointitutkimus, jonka kohteena ovat mainitut kaksi hanketta.

Arviointitutkimuksessa on työskennellyt kokoaikaisena tutkijana Alisa Puustinen ja tutkimuksen kokonaiskesto on 11 kuukautta. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kriittisesti hankkeiden tuloksellisuutta sekä tuottaa tietoa tämän hetkisen aikuisystävätoiminnan kehittämisen tueksi. Arvioinnissa päähuomio keskittyy 1) toiminnan vaikutuksiin yksilö-, lähiyhteisö- ja paikallisyhteisötasolla, 2) aikuisystävätoiminnan toimintamallin reunaehtojen etsimiseen, 3) toimintamallin kriittisten pisteiden kartoittamiseen sekä 4)

aikuisystävöitymisen erityisluonteen selvittämiseen vapaaehtoistoiminnan ja ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön kentässä. Arviointiraportti valmistuu kesällä 2009.

9.2.2 Lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi kunta- ja palvelumuutoksissa -hanke

Lapsivaikutusten ennakointi ja arviointi kunta- ja palvelumuutoksissa hankkeen nopeassa ja hektisessä aikataulussa 1.9.2007 – 31.7.2008 saatiin kootua yhdessä kentän toimijoiden ja projektipäällikkö Sirpaleena Toikan kanssa selvityksiä siihen, kuinka 1.1.2007 tapahtunut kolmen kunnan (Sumiainen, Suolahti ja Äänekoski) kuntaliitos vaikutti henkilöstön, lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden arkeen. Tavoitteiden suuntaisesti jatkettiin sitä mallinnusta arviointiprosessista, jonka Stakesin Jyväskylän osaston erikoistutkija Liisa Heinämäki aloitti helmikuussa 2007 Äänekoskella. Hankkeessa toimintamalleina olivat;

- Henkilökunnan kirjaama arviointiprosessi omissa työyhteisöissä (myös seurakunta, urheiluseurat, poliisi ja kansalaisopisto)
- Asiakaskysely lapsiperheille
- Lasten ja nuorten kirjalliset arvioinnit (aineet), kuvallinen materiaali (mm.valokuvat, maalaukset, piirroukset) ja mobile.

Kesäkuussa hankkeen päätösseminaarissa paikalliset nuoret ja lapset esiintyivät Suolahtisalissa hankkeen alustavia tuloksia kuulemaan tulleele yleisölle. Hanke päättyi 31.7.2008. Hankkeen tuloksia on mahdollisuus tarkastella loppuraportista, joka on luettavissa os. www.koskeverkko.fi sekä www.aanekoski.fi. Syksyllä 2008 hankkeen aikana kertynyttä materiaalia hyödynnettiin Äänekosken lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman laadinnassa.

9.2.3 Valtakunnallinen lastensuojelun alkuarviointihanke

Vuoden 2008 alusta voimaan tullut lastensuojelulaki toi mukanaan kehittämishaasteita käytännön lastensuojelutyöhön. Yksi näistä haasteista on velvoite lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen lapsen elämäntilanteesta määrääjässä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tehtävä selvitys lapsen elämäntilanteesta, selvityksen on oltava valmis viimeistään kolmen kuukauden kuluttua asian vireille tulosta. Muita lain mukanaan tuomia haasteita ovat lapsen osallisuuden vahvistaminen ja työn suunnitelmallisuuden lisääminen.

Lastensuojelutarpeen selvityksen tekeminen, lapsen osallisuuden vahvistaminen ja työn suunnitelmallisuuden lisääminen olivat keskeisiä asioita Lastensuojelun alkuarviointi –hankkeen toiminnassa koko sen ajan.

Hanke alkoi 12.3.2007 ja päättyi 31.12.2009. Projektipäällikkönä toimi sosiaalityöntekijä Ritva Salpakoski. Lastensuojelun alkuarviointi -hanke oli valtakunnallinen hanke ja sen rahoituksesta vastasi Sosiaali- ja terveysministeriö.

Lastensuojelun alkuarviointi –hankkeen tavoitteet olivat:

- lastensuojelutarpeen selvityksen kouluttajakoulutuksen järjestäminen
- kehittäjäverkoston kokoaminen lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisen osajista sekä tämän verkoston ylläpitäminen
- valtakunnallisen sisällöllisesti ja tietoperustaltaan yhteneväisen mallin rakentaminen ja siihen liittyvän ohjeistuksen tuottaminen
- malliin liittyvän arvioinnin ja tutkimuksen jäsentäminen

Lastensuojelun alkuarviointi –hankkeen päätavoite oli toimia niin, että lastensuojelutarpeen selvitys tulee osaksi käytännön lastensuojelutyötä. Hankkeessa toteutettu Punaista lankaa lastensuojeluun kouluttajakoulutus sekä käytännön työntekijöiden koulutus on ollut keskeisin tapa vaikuttaa lastensuojelutarpeen selvityksen juurtumiseen osaksi lastensuojelutyötä.

Hanke toteutti kaikkiaan kolme kouluttajakoulutusta. Näiden koulutusten kautta valmistui kaikkiaan 63 kouluttajaa lastensuojelutarpeen selvitykseen eri puolille Suomea.

Kouluttajat järjestivät lukuisia Punaista lankaa lastensuojeluun koulutuksia vuoden 2008 aikana käytännön lastensuojelutyöntekijöille. Hankkeen keräämien tietojen mukaan vuoden 2008 aikana noin 900 lastensuojelun työntekijää on käynyt tämän koulutuksen. Koulutettujen työntekijöiden määrä tulee vielä kasvamaan, sillä koulutukset jatkuvat vuoden 2009 aikana.

Hanke järjesti edellä mainittujen koulutusten lisäksi alueellisia täydennyskoulutuksia liittyen lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Näihin koulutuksiin osallistui lähes 200 työntekijää.

Koulutusten kautta saadut kokemukset osoittavat, että lain mukanaan tuomat haasteet, kuten lapsen osallisuus, määrääjat, suunnitelmallisuus, eivät ole olleet helppoja asioita ottaa osaksi käytännön lastensuojelua. Saadut kokemukset osoittavat, että esteet eivät ole hyvälläkään koulutuksella poistettavissa. Tarvitaan laajempaa ajatustavan muutosta ja halua tehdä uudenlaista lastensuojelua työntekijöiden, kuntien sekä valtion taholla.

Hankkeessa tuotettiin valtakunnallinen lastensuojelutarpeen selvitysmalli ohjeineen ja esimerkkeineen. Hankkeesta ilmestyy loppuraportti, joka yhdessä selvitysmallin kanssa on luettavissa Kosken kotisivuilta.

9.2.4 Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikkö -hanke

Keski-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikkö –hanke (KEHYS) (2007-2008) oli Sosiaali- ja terveysministeriön ja kuntien rahoittama hanke, jota hallinnoi Jyväskylän kaupunki. Hankkeen toimijoina olivat kaikki Keski-Suomen kunnat (27) ja Kangasniemen kunta sekä useat alueen järjestöt ja oppilaitokset. Hankkeen työntekijöitä olivat projektipäällikkö Pia Lahtinen, kaksi kehittäjäsosiaalityöntekijää Ritta Siekinen ja Tanja Koukkunen, kehittäjäpsykologi Jaana Haapasalo ja osa-aikaisesti osastosihteeri Seija Malinen. Lisäksi hanketyössä olivat mukana maakunnallisia sijaishuollon palveluita tuottavan Sijaishuoltoyksikön työntekijät sekä Kosken lastensuojelun työntekijät.

Hanke perustui ensimmäisessä hankevaiheessa (2005-2007) tehdyille lastensuojelun kehittämissyksikkötyölle. Jatkohankkeen (2007-2008) tavoitteina oli

- lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon asiakastyön kytkeminen tiiviisti kehittämissyksikkötyöhön
- lastensuojelun sisältöjen ja laadun kehittäminen ja arviointi uuden lastensuojelulain ja kansallisen lastensuojelun kehittämissuunnitelman suuntaviivojen mukaisesti
- pysyvän maakunnallisen lastensuojelun kehittämissyksikön toiminnan vakiinnuttaminen koko Keski-Suomen alueelle osana kunta- ja palvelurakennemuutosta
- kehittämissyksikkötyön kehittäminen osana käytäntölähtöistä koulutus- ja tutkimustoimintaa.

Hankkeen päättyessä Keski-Suomessa toimii lastensuojelun asiakastyöhön kytkeytynyt, käytäntöorientoitunut kehittämissyksikkö, jonka toimintaan maakunnan kunnat, oppilaitokset ja muut lastensuojelutoimijat ovat sitoutuneet. Kehittämissyksikön vakinaistamispäätöstä ei ole, mutta suunnitelmat kehittämissyksikkötyön keskeisten rakenteiden ja työmuotojen säilyttämiseksi on luotu.

Keskisuomalaisessa lastensuojelutyössä toteutuvat yhteisesti hyväksytyt, uuden lastensuojelulain mukaiset laatustandardit ja lapsilähtöinen toiminta-orientaatio joiltakin osin, esimerkiksi lastensuojelutarpeen selvityksen, huostaanoton ja huostaanoton lakkaamisen osalta. Toisaalta lastensuojelun laa-

tua lisääviin reunaehtoihin ja resursseihin ei pystytty riittävästi vaikuttamaan. Arviot siitä, toteutettiinke kehittämisyksikössä kuntien tarpeiden sekä kunta- ja palvelurakenteen uudistamisen näkökulmista tarkoituksenmukaista ja laadukasta lastensuojelun asiakastyö- ja kehittämistoimintaa, vaihtelivat hankkeen ulkoisen arvioinnin mukaan. Maakunnallisen lastensuojelun koulutus- ja tutkimustoimintamallin rakentaminen jatkuu yhä. Tutkimuksen, kehittämisen ja asiakastyön aidon dialogin synnyttäminen osoittautui vaativaksi tavoitteeksi. Kehittämisyksikön valtakunnallisesti tunnustettu asema kehittämisyksikköverkostossa ja lastensuojelun kehittämistyössä näytti toteutuvan.

Vaikka kehittämisyksikköä ei vakinaistettu, hankeaikana varmistettiin kehittämisyksikössä luotujen toimintamallien jatkuvuutta laatimalla sopimuksia keskeisten työmuotojen vastuutoimijoista ja vaikuttamalla maakunnallisen lastensuojelun kehittämiskäytännön säilymiseen hankekauden jälkeenkin. Lisäksi valmisteltiin Itä- ja Keski-Suomen lasten ja perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämishanketta Kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelmaan.

9.3 Aikuissosiaalityö

9.3.1 Aikuissosiaalityön kehittämishanke

Aikuissosiaalityön kehittämishanke Keski-Suomen maakunnassa (6/2007 - 10/2009) –hanketta hallinnoi Keuruun kaupunki ja sen kolme kehittäjää työskentelevät Kosken työyhteisössä: Projektipäällikkö Kati Närhi ja suunnittelijat Anne Valppu-Vanhainen ja Juhani Karjalainen. Hankkeen näkökulmana on kehittää ja jäsentää kuntien sosiaalitoimistojen aikuisiin kohdistuvaa asiakaslähtöistä sosiaalityötä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa 17 keskisuomalaisessa hankekunnassa, yhteensä noin 120 aikuissosiaalityössä toimivan työntekijän kanssa. Hankkeen tavoitteena on aikuissosiaalityön osaamisen ja asiantuntijuuden vahvistaminen, aikuissosiaalityön ammatti- ja tehtävärakenteiden kehittäminen sekä aikuissosiaalityön yhteiskunnallisen roolin kirkastaminen.

Tavoitteisiin on pyritty neljän elementin; täydennyskoulutuksen, maakunnallisen keskustelufoorumin, neljän kehittämisen painopistealueen (ammatti- ja tehtävärakenteen kehittäminen, aktivointi ja työllistäminen, päihde- ja mielenterveystyö sekä palveluohjaus) sekä tutkimus- ja selvitystoiminnan avulla. Nämä ovat olleet myös hankkeen keskeisimpiä toimintamuotoja vuonna 2008. Hanke on järjestänyt vuonna 2008 yhteensä kahdeksan koulutuspäivää. Teemoina ovat olleet mm. arvoristiriidat aikuissosiaalityössä ja

aikuissosiaalityön työorientaatiot. Vuoden 2008 aikana täydennyskoulutukseen osallistujien yhteenlaskettu määrä on ollut 440 osallistujaa. Koulutukseen liitettyjen välitehtävien tarkoituksena on ollut syventää ja soveltaa koulutuspäivistä saatavaa informaatiota hankekuntien aikuissosiaalityössä työyhteisöjen tasolla. Tämänkaltaista koulutuskokonaisuutta aikuissosiaalityön osalta ei ole järjestetty Keski-Suomen maakunnassa aikaisemmin. Toisena toimintamuotona on vuonna 2008 toteutettu maakunnallista keskusteluforumia. Etukäteen muotoiltujen kysymysten avulla on mahdollistettu erityisesti ajatusten ja kokemusten vaihto. Keskustelufoorumitapaamisia on järjestetty vuonna 2008 yhteensä seitsemän kertaa ja ne ovat noudattaneet koulutuspäivien tematiikkaa.

Hankkeen painopistealueiden työkokouksia on järjestetty vuonna 2008 yhteensä 11 kertaa mm. seuraavin teemoin: kuntouttava työtoiminta ja työmarkkinatuen aktivointi sekä sosiaalitoimiston rooli ja tehtävät päihdepalvelujen kokonaisuudessa. Työkokousten ohella on tehty kuntakohtaista kehittämistyötä hankekunnissa erityisesti ammatti- ja tehtävärakenteen kehittämisen, aktivointi- ja työllistämistyön sekä palveluohjauksen teemojen osalta. Ammatti- ja tehtävärakenteeseen liittyviä kuntakohtaisia toimeentulotukityön, sosiaalityön ja palveluohjauksen työprosessimallinnuksia on tehty vuoden 2008 aikana seitsemässä hankekunnassa. Dokumentoinnin osalta hankkeessa on työstyetty yhdessä työntekijöiden kanssa aikuissosiaalityön tilannearviolomake sekä palvelusuunnitelmalomake, johon sisältyy seurannan ja arvioinnin osuudet.

Tutkimus- ja selvitystoiminnan osalta on tehty erilaisia raportteja, joiden tarkoituksena on tuottaa tietoa aikuissosiaalityön käytännöistä. Syksyn 2007 aikana toteutettua resurssi- ja rakennealkukartoitusta (Kosken raportteja – sarjassa) syvennettiin ammatti- ja yksilökohtaisella kyselyllä, joka on raportoitu marraskuussa 2008 Kosken raportteja –sarjassa. <http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?contentid=15441>

Hanke on ollut myös mukana valtakunnallisessa aikuissosiaalityön foorumissa ja järjestänyt yhden foorumitapaamisen Jyväskylässä marraskuussa 2008. Hankkeen toimintaa jatketaan toimintasuunnitelman mukaisesti hankkeen loppuun 10/2009 asti.

9.3.2 Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen

Kehittämistyön tausta ja tarkoitus

Rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon osaamisen kehittämistyön (2008-2009) perusta ja ensi vaihe on ollut verkko-oppimisympäristössä toteutettavan valtakunnallisen täydennyskoulutuksen tuottaminen ja tuotteistaminen. Kehittämistyö on tapahtunut Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin, 1.1.2009 lähtien Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toimeksiannosta (Kansanterveyslaitos ja Stakes yhdistyivät 1.1.2009 lukien THL:ksi) sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella osana rahapelihaittojen ehkäisyn sekä tuki- ja hoitopalvelujen kehittämiskokonaisuutta 2008 – 2009. Koulutuksen kehittämistyö on tapahtunut Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta käsin. Kehittämistyöstä vastaa koulutuskoordinaattori Tuula-Leena Raiski.

Tuotettavan koulutuksen tavoitteena on vahvistaa ongelmapelaamista työsään kohtaavan henkilöstön osaamista rahapeliongelmiin ehkäisyssä, tunnistamisessa, arvioinnissa, tuki- ja hoitopalveluissa sekä ongelmallisesti pelaavien läheisten huomioon ottamisessa.

Koulutus on tarkoitettu sekä perus- että erityispalveluissa, kolmannen sektorin ja seurakuntien tms. asiakastyössä rahapeliongelmiä kohtaavalle henkilöstölle, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, nuorisotoimen, opiskelijahuollon, kriminaalihuollon sekä talous- ja velkaneuvonnan henkilöstölle ja alan opetushenkilöstölle. Koulutusta voidaan hyödyntää myös valvontaviranomaisten sekä esimerkiksi peliyhteisöjen ja heidän asiamiestensä koulutuksissa soveltuvien osin.

Vuoden 2008 toiminta

Koulutuskoordinaattorin toiminta alkoi Koskessa 1.3.2008 suunnittelu- ja ideointivaiheella, pienimuotoisella tarvekartoituksella eri ammattiryhmiltä (kehittämistyötä edelsivät laajemmat tarvekartoitukset), tulevan koulutus-tuotteen perusominaisuuksien määrittelyllä ja hankintakilpailujen valmistelulla. Tuloksena syntyi työ- ja tuotteistamissuunnitelma.

Loppukeväästä 2008 lähtien toteutettiin tuotannon vaiheiden mukaisesti hankintakilpailut tuotantotiimin ja loppusyksystä myös pilotoinnin toteuttajien hankkimiseksi. Kesäkuusta lähtien moniasiantuntijainen tuotantotiimi (sisällöntuottajat ja verkko- ja mediatekniikan tuottajat) rakensi verkkokurssia koulutuskoordinaattorin vetämänä työskentelynä ja prosessiarvioinnin ohjaamana. Verkkokurssi ”Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito 6 op/15

op” saatiin vuoden loppuun mennessä lähes valmiiksi. Syksyllä koulutuskoordinaattori kokosi kaksi pilottiryhmää kevään 2009 pilotointia varten, toisen Keski-Suomeen ja toisen pääkaupunkiseudulle.

Vuoden 2009 tavoitteet

Keväällä 2009 toteutettavan pilotoinnin ja sen arviointien jälkeen koulutusta kehitetään edelleen, ja verkkokurssi paketoidaan koulutustuotteeksi syksyllä 2009. Tuote-esitteen myötä markkinointia jatketaan edelleen. Tavoitteena on myös laajentaa tuoteperhettä mm. kouluttajakoulutuksella ja hyödyntää verkkokurssin moduuleja myös tutkintoon johtavassa koulutuksessa eri koulutusasteilla ja soveltuvilla koulutusaloilla.

9.4 Vammaistyö

Kosken vammaispalvelutyöryhmä kokoontui vuoden 2008 aikana kolme kertaa. Puheenjohtajana toimi Marja-Leena Saarinen Keski-Suomen vammaispalvelusäätiöstä. Työryhmä käsitteli sosiaalihuollon laajan väestöpohjan erityispalveluiden tuotannon organisointia ja kommentoi vammaispalveluiden näkökulmasta keskisuomalaista säätiöiden yhteistoimintamallia ja sen suunnittelua. Työryhmä paneutui kokouksissaan maakunnallisesti ja valtakunnallisesti ajankohtaisiin vammaispalveluiden teemoihin kuten henkilökohtainen apu, palveluohjaus, apuvälinekeskuksen käynnistyminen ja ohjaus- ja neuvontapalvelun muutokset.

Koskessa toimivien vammaispalveluhankkeen ja kehittämissyksikkötyön toimesta järjestettiin runsaasti tapahtumia ja koulutuksia. Kosken työryhmän rooli oli lähinnä seurata hankkeiden etenemistä ja tarjota yhteistyöalusta ja keskustelufoorumi eri toimijoille sekä toimia maakunnallisena kehittäjäryhmänä kehittämissyksikkö-hankkeelle. Yhteistyössä järjestettiin maakunnalliset työkokoukset Keski-Suomen kehitysvamma-alan työntekijöille ja vammaispalvelulain mukaisia päätöksiä tekeville työntekijöille.

9.4.1 Vammaispalveluhanke

Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen –hanke käynnistyi vuonna 2006 ja päättyi lokakuussa 2008. Han-

ketta hallinnoi Jyväskylän maalaiskunta. Muut hanketta osarahoittavat kunnat olivat Jyväskylän kaupunki, Jämsän kaupunki, Äänekoski ja Keuruun kaupunki. Hankkeessa toimi ohjausryhmä, maakunnallinen vammaispalvelun sosiaalityön asiantuntijaryhmä sekä tulkkitoimikunta. Hankkeen projektipäällikkönä toimi Mirva Vesimäki vuonna 2008.

Hankkeen päätavoitteena oli vammaisen henkilön osallisuus, hyvinvointi ja sosiaalinen turvallisuus, jota tukevat kehittyneet lähipalvelut ja tarvittava erityispalvelujen saatavuus.

Hanke toimi tiiviissä yhteistyössä Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämisyksikkö hankkeen eli POKEVA-hankkeen kanssa. Monipuolista valtakunnallista yhteistyötä tehtiin mm. henkilökohtaisen avun verkosto Assistentti.infon ja Tre@validia -projektin kanssa. Etätulkkauksen hankkeelle tarjottiin asiantuntija apua Keski-Suomen alueelta.

Täydennyskoulutuskartoitus toteutettiin vuoden 2008 alussa ja koulutus ja kehittämissyhteistyötä tehtiin työryhmissä yhteistyössä Jyväskylän aikuisopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston kanssa.

Hankkeessa kehitettiin vammaistyön **konsultaatiota** ottamalla käyttöön vammaispalveluiden kehittäjien e-kollega Sonette -yhteisöverkossa. Lisäksi laadittiin Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden toimintaohje Keski-Suomen kunnille, tukemaan kuntia yhtenäisempiin käytäntöihin ja keskinäisen konsultaation tueksi yhteistyössä lakimies Tapio Rädyn kanssa.

Maakunnan **kuljetuspalveluiden** haasteisiin vastaamiseksi tehtiin yhtenäiset kuljetuspalveluhakemuslomakkeet ja kuljetuspalveluiden toimintakykyarvio terapeutille/lääkärille sekä osallistuttiin Länsi-Suomen lääninhallituksen koordinoimaan Keski-Suomen Matkapalvelukeskushankkeen kokouksiin vuoden 2008 aikana.

Apuvälinepalveluita kehitettiin vuonna 2008 luomalla vammaispalveluiden apuvälinepankki Sonette -yhteisöverkkoon sekä pohtimalla apuvälinepalveluiden kehittämisen näkökulmia ja apuvälineiden myöntämistä koskevien lakien rajapintoja. Yhteistyötä tässä tehtiin Keski-Suomen keskussairaalassa käynnistyneen alueellisen apuvälineprojekti eli AVEK -projektin kanssa. Vuonna 2008 koulutettujen **puhevammaisten tulkkien** rekisteri toteutettiin Sonette yhteisöverkon sivustolle.

Hankkeessa valmistui vammaispalveluiden **palveluohjausmalli** yhteistyössä Äänekosken vammaispalvelutiimin kanssa, hyödynnettäväksi myös muissa kunnissa. Hankkeen projektipäällikkö osallistui vuoden 2008 aikana valtakunnalliseen palvelusuunnitelman kehittämistyöryhmään Stakesissa, jossa Äänekosken palveluohjauslomaketta hyödynnettiin osana valtakunnallisen lomakkeen ja suosituksen työstämistä.

Valtakunnallisesti vammaispalveluhankkeiden edustajat kokoontuivat kaksi kertaa v. 2008 aikana Kajaanissa ja Osaamiskeskuspäivillä Vaasassa. Hankkeesta osallistuttiin myös Jyväskylän vammaisneuvoston vuosittain järjestämän Vammaisfoorum -tapahtuman suunnitteluun. Hankkeen päätösseminaari ”Sadonkorjuu” järjestettiin 12.9.2008.

Vuonna 2008 hankkeessa keskityttiin vammaispalvelulain mukaisen **henkilökohtaisen avustajajärjestelmän** ja palveluohjauksen kehittämiseen vammaistyössä.

Henkilökohtaisen avustajien työntäjille Keski-Suomen kuntien alueella toteutettiin asiakaskysely yhteistyössä ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä maaliskuussa 2008, jonka alustavia tuloksia hyödynnettiin henkilökohtaisen avun keskus hankkeen esiselvityksenä.

Vuonna 2008 valmistui ”Henkilökohtaisen avustajatoiminnan yhtenäiset toimintaohjeet Keski-Suomessa vammaispalveluiden sosiaalityöntekijälle” - opas ja ” Henkilökohtaisen avustajatoiminnan opas työnantajalle ja työntekijälle”. Jälkimmäinen siirtyi tarkistettavaksi hankkeen päättyessä. Henkilökohtaisten avustajien työnantajien koulutus työsuhteeseen liittyvästä lainsäädännöstä ja etiikasta järjestettiin 28.8.2008 Jyväskylässä yhteistyössä assistentti.infon kanssa.

Hankkeen päättyessä 31.10.2008 Keski-Suomesta oli 11 kuntaa lähdössä mukaan Keski-Suomen **Henkilökohtaisen avun keskuksen** ja Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan yhteiseen henkilökohtaisen avun eli HAVU -keskuksen kehittämishankkeeseen. Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskus sijoittuisi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toiminnan ja kehittämisrakenteen alle. Avustajaportti.fi palvelu on neuvoteltu Keski-Suomen henkilökohtaisen avun keskuksen pilottikäyttöön. Aihakemus HAVU- keskushankkeesta lähetettiin TEKES:lle ”Innovaatiot sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä” teemahakua varten 16.10.2008 ja hankkeen jatkon neuvotteluista sovittiin tämän jälkeen TEKES:n kanssa.

Vammaispalveluhankkeen työryhmien jatkuvuus ja kehitettyjen toimintamallien päivittäminen ja levittäminen on turvattu Keski-Suomen ja Poh-

janmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö - hankkeessa.

9.4.2 Vammaistyön kehittämissyksikkö -hanke

Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoituneessa vammaistyön kehittämissyksikkö – hankkeessa (POKEVA) jatkui vuonna 2008 tiivis työskentely hankkeen monien eri osa-alueiden parissa. Keski-Suomen kehittämissuunnittelijana Koskessa työskenteli Armi Mustakallio.

Haastava käyttäytyminen erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä:

Nykyisten palvelujen ja palveluprosessien kuvaamista jatkettiin eri alueilla. Tavoitteena on rakentaa malli haastavasti käyttäytyvien asiakkaiden tarvitsemien palvelujen kokonaisuudesta. Käsikirjan kokoamista työntekijöiden käyttöön jatkettiin. Asiantuntijaryhmä on antanut suosituksen täydennyskoulutuksen aihealueista ja tämän pohjalta on suunniteltu koulutuskokonaisuus.

Varhaiskuntoutus:

Varhaiskuntoutuksen mallinnuksia eri alueilla jatkettiin samoin käsikirjan työstämistä työntekijöiden käyttöön. Varhaiskuntoutukseen ja sen kehittämiseen liittyi kehitysvammaisten erityishuollon uudelleen järjestelyt Keski-Suomessa. Varhaiskuntoutuksen vastuuhenkilöt Keski-Suomen kunnissa tiedot on kerätty ja viety POKEVAN toimesta Keski-Suomen sosiaalialan ammattilaisten yhteisöverkko Sonetteen. Koonnilla on mm. pyritty selkiyttämään vammaisen lapsen palvelu- ja kuntoutuspolkuja.

Henkilökohtainen avustajajärjestelmä:

Keski-Suomessa henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittämistyötä POKEVA on tehnyt yhteistyössä Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen - hankkeen kanssa. 31.10.08 päättyneen hankkeen kehittämistyön tulokset ja tuotokset siirtyivät edelleen POKEVALLE ylläpidettäväksi ja päivitettäväksi. Etelä-Pohjanmaan alueelle perustettiin POKEVAN toimesta suunnittelutyöryhmä selvittämään henkilökohtaisen avun keskuksen perustamista alueelle.

Asumispalvelut:

Keski-Suomessa on koottu POKEVAN toimesta kuntien ja yksityisten palveluntuottajien asumisyksiköiden tiedot yhteisöverkko Sonetteen. Kesän

2008 aikana tehtiin kysely keskisuomalaisille kehitysvammaisten perhehoitajille yhteistyössä Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen – hankkeen kanssa. Kyselyn tuloksena Sonetesta löytyvät 28 keskisuomalaisen kehitysvammaisten perhehoitajan yhteystiedot. POKEVA on järjestänyt yhteistyössä Eskoon sosiaalipalvelujen kanssa keskustelutilaisuuksia syksyn -08 aikana liittyen kehitysvammaisten laitoshoidon hajauttamiseen ja asumispalvelujen kehittämiseen Etelä-Pohjanmaan alueella.

Tulkkipalvelut ja etätulkkaus:

POKEVAN hankealueelta on mukana tulkkeja valtakunnallisen Etätulkki-fi- hankkeen alueverkostossa. Neuvottelut puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon alkamisesta etenivät niin, että syksyllä 2008 tutkinto alkoi Jyväskylän aikuisopistossa.

Palveluohjausmenettelyn käyttöönotto ja kehittäminen:

Hankkeen kehittämissuunnittelijat ovat mukana Stakesin koordinoimassa valtakunnallisessa palveluohjauksen työryhmässä, jossa tavoitteena on kehittää palveluohjausta mm. laatimalla yhtenäinen palvelusuunnitelmalomake ja määrittelemällä palveluihin liittyviä ydinkäsitteitä. Työryhmässä on kuultu ja otettu kantaa myös vammaispalvelulain uudistamistyöhön. 31.10.08 päättyneen Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen- hankkeen palveluohjauksen kehittämistyön tuotokset siirtyvät POKEVALLE ylläpidettäväksi ja päivitettäväksi. Pohjanmaalle perustettiin oma palveluohjauksen asiantuntijaryhmä.

Bikva-arviointi:

Kehittämissyksikkö on toteuttanut palvelujen arvioinnin Jämsän seudun erityisneuvolassa keväällä 2008 yhteistyössä Jämsän seudun terveydenhuollon kuntayhtymän Perhepalvelukeskus- hankkeen kanssa. Arviointiraportti valmistui marraskuussa -08.

Syksyn 2008 aikana hanketyöntekijät ovat valmistelleet Sosiaali- ja terveysministeriölle hankehakemusta **”Vammaispalvelujen parhaat palvelurakenteet ja prosessit”** vuosille 2009 – 2011.

Omana erillisenä rahoitushakuna ovat työntekijät valmistelleet syksyn 2008 aikana yhteistyössä Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen - hankkeen projektipäällikön kanssa TEKES:ille hankehakemusta **”Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan hen-**

kilökohtaisen avun keskusten kehittämishanke v. 2009 – 2001”
(HAVU-hanke).

9.5 Vanhustyö

Kosken vanhustyöryhmä jatkoi aktiivista toimintaansa. Työryhmä kokoon-tui neljä kertaa. Puheenjohtajana toimi Marja-Liisa Kokko Jyväskylän am-mattikorkeakoulusta.

Koske koordinoi edelleen maakunnallisia työkokouksia kuntien vanhustyön avopalveluista vastaaville sekä päiväkeskusohjaajille. Lisäksi Kosken rooli oli aktiivinen maakunnallisen vanhustyön johtajien ja ylihoitajien työkokousten järjestäjänä. Jyväskylän seudun ja Keurusseudun kuntien vanhustyön hankkeen myötä synnytetty työkokouskäytäntö laajennettiin näin maakun-nalliseksi.

Kosken koordinoimat vanhustyön ammattilaisten työryhmät tarjosivat val-miin maakunnallisen foorumin koota tarpeita, keskustella ja työstää Kaste-ohjelman mukaista hankesuunnitelmaa vanhustyön kehittämiseksi. Kuntien ammatillaiset osallistuivat näihin ideointeihin aktiivisesti. Vanhustyön ra-kenteelliset ja sisällölliset haasteet ja velvoitteet vauhdittavat kehittämistä Kunnista ilmaistiin selkeää toivetta saada koordinoivaa kehittämisen tukea ja konkreettisiin sisältöihin paneutuvaa asiantuntijaresurssia maakuntaan jo päättyneissä seudullisissa kehittämishankkeissa aloitettujen prosessien jatku-vuuden varmistamiseksi ja kunnissa joka tapauksessa tapahtuvan palvelura-kennemuutoksen ja kehittämistyön tueksi.

Itä-Suomesta lähteneelle hakemukselle saatiin syksyllä 2008 Kaste-ohjelmasta STM:n rahoitusta hankkeelle: Vanhusten asumisen uudet ratkai-sut ja asumisen varhainen tuki - osana Toimivat sosiaali- ja terveystyöpalvelut Itä- ja Keski-Suomessa -kokonaisuutta. Hanketta hallinnoi Joensuun kau-punki. Henkilöstöä ei hankkeelle vielä saatu palkattua vuoden 2008 aikana, vaan hanketta käynnisteltiin ja kärkiteemoja kirkastettiin maakunnittain ammattilaisten verkostoissa ja yhteisissä Itä- ja Keski-Suomen kokoontumi-sissa.

9.5.1 Vanhusasiavaltuutettu -hanke

Vanhusasiavaltuutettu-hanke (2007-2008) on Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama pilottityö, jonka tarkoitus on vanhusten aseman ja oikeuksien vahvistaminen. Hankkeen hallinnoija on Jyväskylän Sotainvalidien Asun-

tosäätiö ja vanhusasiavaltuutettu Pauliina Takalan toimipiste on Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen tiloissa.

Vuonna 2008 vanhusasiavaltuutetun keskeisiin tehtäviin on kuulunut vanhusten äänen ja näkökulman nostaminen julkiseen keskusteluun ja vanhusasioiden avoin tiedottaminen. Vanhusasiavaltuutetun tehtävänä on ollut arvioida vanhusten edun ja oikeuksien toteutumista ja seurata vanhusten elinolosuhteita. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu on seurannut lainsäädäntöä, tiedotusvälineitä ja eri viranomaisten käytäntöjä. Vanhusasiavaltuutettu on myös herätellyt päättäjiä, toiminut ikääntyvien äänen vahvistimena ja vanhuspolitiikan toimijoiden yhteistyön rakentajana. Valtuutetun toimintatoina ovat olleet mm. aloitteet, artikkelikirjoitukset, neuvonta, lukuisat vierailut ja muut kohtaamiset ikääntyneiden, alan henkilökunnan ja muiden kuntalaisten kanssa.

Vanhusasiavaltuutetun työn tueksi on asetettu laaja ja asiantunteva ohjausryhmä (20 hlöä). Ohjausryhmä on vuonna 2008 kokoontunut 4 kertaa. Ohjausryhmän kautta on rakentunut tarpeellista yhteistyöverkkoa alan asiantuntijoihin ja taustayhteisöihin. Ohjausryhmän lisäksi vanhusasiavaltuutettu on raportoinut työstään Jyväskylän Sotainvalidien Asuntosäätiön hallitukselle ja Raha-automaattiyhdistykselle. Lue lisää vanhusasiavaltuutetun toiminnasta: www.vanhusasia.fi

9.6 Päihdetyö

Kattava koonti maakunnassa meneillään olevasta päihdehuollon kehittämistyöstä oli esillä **Keski-Suomen päihdepäivässä 26.8.2008**. Päivän suosio ylitti odotukset ja kokosi yleisöön 175 osallistujaa. Päivä järjestettiin eri tahojen ja hankkeiden yhteistyönä ja ohjelmassa käsiteltiin lapsilähtöistä päihdetyötä, sosiaalitoimiston roolia päihdehuollossa, päihdepsykiatrisen hoidon kehittämistä sekä rahapelihaittojen ehkäisyä ja hoitoa.

9.6.1 Päivän selvään päihdehuoltoon -hanke

Päivän selvään päihdehuoltoon –hankkeen (1.1.2008–31.10.2009) tavoitteena on keskittyä korjaavaan päihdetyöhön puuttamalla sosiaalipäivystyksen ja muun sosiaalityön asiakastilanteiden kautta esiin nousseisiin lasten ja lapsiperheiden huoltajien päihdekäyttöön tukemalla heitä suunnitelmallisesti päihteen käytön vähentämisessä. Hankkeessa toimi työntekijänä sosionomi (AMK) Tuija Hauvala vuoden 2008 loppuun saakka.

Päivän selvään päihdehuoltoon –hankkeessa kartoitettiin aluksi hankeyhteistyömahdollisuudet sekä maakunnan sosiaalityöntekijöiden koulutustarpeet. Eri hankkeiden välistä yhteistyötä päädyttiin vuonna 2008 tekemään Aikuissosiaalityö-hankkeen, Lastensuojelun alkuarviointi -hankkeen sekä Jyväskylän Katulähetyksen Perhepolku-projektin kanssa. Myös SosKes-hankkeen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä yhteisöverkon Päihdehuolto-sivuston toteuttamisessa.

Aikuissosiaalityö-hankkeen kanssa toteutettiin kevään 2008 aikana laaja kysely Keski-Suomen kuntien päihdepalvelujärjestelmistä. Kyselyllä kartoitettiin kuntien päihdepalveluja ehkäisevästä päihdetyöstä, perus- ja erityispalveluiden avo- ja laitoshoidosta aina erityisryhmien palveluihin asti. Kyselylomake rakennettiin STM:n päihdepalvelujen laatusuosituksissa jäsenneety palvelujärjestelmämäärittelyn pohjalta. Kuntien vastaukset koottiin kunta-kohtaisesti taulukkomuotoon ja ne liitettiin Sonette-yhteisöverkkoon ammattilaisten työn tueksi ja työvälineeksi.

Sonette-verkkoon kehitettiin yhteistyötoimijoiden kanssa Päihdehuolto-osio. Päihdehuolto-osioon koottiin hankkeen toimesta Työvälineet ja –menetelmät sivusto ammattilaisten työn tueksi. Aineisto tukee ja nopeuttaa eri työmenetelmien ja –välineiden käyttöä, koska eri materiaalit koottu omaan osioon. Sonette-yhteisöverkko on antanut hyvän maakunnallisen toiminta-alustan päihdetietouden keskitettyyn koontiin sekä tiedonvälitykseen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kesken.

Maakunnan sosiaalityöntekijöiden koulutustarpeiden kartoituksen pohjalta nousseisiin lisä- ja täydennyskoulutustarpeisiin vastattiin Lastensuojelun alkuarviointi -hankkeen, Päivän selvään päihdehuoltoon -hankkeen sekä maakunnan sosiaalipäivystyksen koordinoinnin yhteisillä syyskuun 2008 toteutuneella ”Kohtaamisia lastensuojelussa” -koulutuspaketilla. Koulutuspäivien tavoitteena oli mm. tukea ja parantaa menetelmäkoulutuksen kautta sosiaalityön mahdollisuuksia kohdata eri-ikäiset päihteiden käyttäjät ja puuttua entistä suunnitelmallisemmin lasten sekä huoltajien päihteiden käyttöön.

Jyväskylän Katulähetyksen Perhepolku-hankkeen kanssa tehtiin yhteistyötä työvälineiden kehittämiseksi suunnittelemalla työkirja ”Lapsen oma kokemus – päihdeongelman puheeksi ottaminen lapsen kanssa”. Lisäksi työkirjan soveltamiseen tehtiin ”Aikuisen opas”.

Lapsen oma kokemus - työkirja:

<http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=15949&GUID={0213573C-4671-46E4-9DC2-45E290A62661}>

Aikuisen opas:

<http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=16715&GUID={BE066BB1-9B67-4844-AADE-DA921CAADEA2}>

Työkirjan pohjalta Perhepolku-projekti käynnisti päihdeongelmaisten vanhempien lasten ryhmätoiminnan syksyllä 2008. Lasten ryhmätoiminnasta ja työkirjan käyttämisestä tullaan tekemään pro gradu-työ Jyväskylän yliopistossa vuoden 2009 aikana. Pro gradu –työn avulla Päivän selvään päihdehuoltoon –hanke saa myös konkreettista palautetta työkirjan eri käyttökokemuksista.

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Käyntiosoite

Matarankatu 4, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35 (MaT), 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koskeverkko.fi